

Spolupráce školek a rodičů v průběhu pandemie

I přes chybějící metodickou podporu, nedostatečné digitální kompetence pedagogů a nevalné vybavení probíhaly loni na jaře zdárné pokusy o distanční vzdělávání v MŠ. Vidí v tom zástupci ČŠI možnou budoucnost předškolního vzdělávání? A jak hodnotí snahu ředitelů a učitelů mateřských škol? O tom všem jsme si povídali s Irenou Borkovcovou z kanceláře ústředního školního inspektora.

MGR. VĚRA HAVLÍKOVÁ

Forma distančního vzdělávání je pro české mateřské školy novinkou. Jakou pozornost věnovala ČŠI distančnímu vzdělávání v MŠ na jaře a na podzim 2020?

Uzavření mateřských škol se v jarním období roku 2020 výrazně dotklo i mateřských škol. Pro předškolní vzdělávání však na rozdíl od vyšších stupňů vzdělávání v době vyhlášení nouzového stavu žádný zákaz fyzické přítomnosti dětí v MŠ nebo závazný pokyn k plošnému uzavření mateřských škol a realizaci distančního vzdělávání vydán nebyl. Rozhodnutí o uzavření či omezení provozu mateřské školy, stejně jako případná organizace vzdělávání na dálku, byly ponechány zcela na jednotlivých ředitelích.

K problematice fungování MŠ během pandemie covidu-19, respektive během její hlavní etapy, realizovala ČŠI v termínu od 28. dubna do 5. května 2020 **tematické šetření v podobě elektronického zjišťování**, do kterého byly zapojeny téměř všechny MŠ. Ze zjišťování vyplynulo, že s ohledem na mimořádnou situaci v České republice, spojenou s vládními opatřeními, **zůstalo více než jeden měsíc uzavřeno 95 % MŠ**. V podzimním období mateřské školy v souladu s vládními opatřeními uzavřeny nebyly. ČŠI v nich ale v období nouzového stavu standardní inspekční činnost přerušila.

Jak se MŠ s touto situací vyrovnaly?

Stávající situace byla nová a komplikovaná nejen pro mateřské školy, ale

zejména pro rodiče a jejich děti. Mnoho rodin čelilo novým skutečnostem a řešilo, jak předškolní děti v době nouzového stavu doma smysluplně zabavit, případně i nějakým způsobem vzdělávat, a jak to všechno vhodně propojit. Podle vyjádření ředitelů v uvedeném tematickém šetření se nějaký kontakt s rodiči snažily udržet téměř všechny MŠ. Ty, které poskytovaly pravidelnou nabídku rozvojových aktivit, byly s rodiči v kontaktu samozřejmě častěji a intenzivněji.

Nejčastějšími způsoby, kterými mateřské školy poskytovaly nabídku rozvojových aktivit pro děti, byly **náměty na činnosti umístěné na webu školy, na sociálních sítích, případně na sdíleném disku**. Nebo škola náměty pro vzdělávání dětí zasílala rodičům e-mailem. Pozitivní je, že i přes minimální podporu některé mateřské školy úspěšně přistoupily k pokročilejším formám využívání digitální techniky, jako je natáčení videí a realizace on-line výuky.

Invence jednotlivých mateřských škol byla velmi rozdílná. Některé uchopily výzvu k distančnímu vzdělávání jako **příležitost k semknutí rodiny a školy**, jiné tuto formu vzdělávání odmítaly.

Velký podíl ředitelů mateřských škol byl ale přesvědčen, že centrální instituce na segment předškolního vzdělávání zapomněly a že mateřským školám nebyly poskytovány ani dostatečné informace, ani elementární metodická podpora.

Kde vidíte hlavní překážky distančního vzdělávání v MŠ?

Zásadní překážkou, jak napsala ve výše uvedeném tematickém šetření přibližně čtvrtina ředitelů MŠ, je **současné vybavení mateřských škol digitální technikou**. Učitelům chybějí kvalitní počítače a notebooky nebo mají nízkou kvalitu internetového připojení. Další problém jsou nedostatečné digitální kompetence pedagogů. Problémy s vybavením pro distanční vzdělávání nejsou jen na straně školy, ale vybavení IT technikou chybí také rodičům dětí, **mnohdy mají problém s připojením**. V neposlední řadě je to velké vytížení

rodičů, kteří jsou zaměstnaní, mají více dětí, pro které platí povinnost vzdělávat se doma a je pro ně obtížné vše skloubit dohromady.

Co pro MŠ znamená zákonná povinnost zajištění distančního vzdělávání?

Novela školského zákona stanovila mateřským školám povinnost ve vymezených mimořádných situacích zajistit vzdělávání distančním způsobem dětem, pro které je předškolní vzdělávání povinné. Záleží na každé mateřské škole, jak si pravidla pro případnou distanční výuku nastaví. **Měla by je mít ale zakotvena ve svém školním řádu.** Měl by být zřejmý způsob komunikace se zákonnými zástupci a s dětmi vymezením jednotné komunikační platformy, měla by být jasně nastavena organizace vzdělávání.

Není potřeba stanovovat přesný hodinový rozsah ani přesné časové vymezení distanční výuky, po kterou se mají děti vzdělávat. Je ale dobré **stanovit pravidelný čas pro on-line setkávání**, případně pro předávání vzdělávací nabídky, aby si rodiny mohly vytvořit rutinu.

Mělo by být také jasné, jak a kým budou rodiče o průběhu a výsledcích svého dítěte informováni a jakým způsobem budou případně svoje dítě ze vzdělávání omlouvat. Pokud si mateřské školy nevědí rady, **mohou využít metodiku pro vzdělávání distančním způsobem**, kterou vydalo MŠMT a obsahuje i doporučení k distančnímu vzdělávání pro MŠ (<https://www.edu.cz/metodika-pro-vzdelavani-distancnim-zpusobem/>).

Máte nějaká doporučení, jak efektivně zapojit všechny děti?

Škola by si měla promyslet postupy, jak zapojit do distančního způsobu vzdělávání zejména všechny děti v povinném

předškolním vzdělávání. Mladším dětem může samozřejmě poskytnout vzdělávací nabídku také. Učitelé by se s rodiči dětí měli domluvit na **konkrétní formě komunikace** a měli by

zohlednit podmínky, které pro distanční vzdělávání konkrétní

rodiny doma mají.

Řada rodičů nemá nebo nemůže využít IT technologie, a proto je potřeba vzdělávací aktivity navrhnout tak, aby **podporovaly vzdělávání dětí více způsoby**. Vhodná

je kombinace on-line vzdělávání a off-line aktivit, jako je například nabídka vzdělávání umístěná na webu školy, zasílaná e-mailem, ale i předávaná v papírové podobě osobně.

Optimální by bylo, aby MŠ zvládaly připravit **nabídku vzdělávacích aktivit nejen pro všechny děti stejnou, ale i individuálně cílenou**, která by co nejlépe odpovídala potřebám každého konkrétního dítěte. Není vhodné soustředit se na plošné zadávání úkolů formou pracovních listů, bez jakékoliv diferenciací, bez návaznosti na pedagogickou diagnostiku, tedy bez zohledňování vzdělávacích potřeb a možností

vání případných nerovnoměrností ve vývoji každého jednotlivého dítěte, zejména na ty, které by mohly být překážkou v jeho dalším vzdělávání (není to tedy jen zmiňovaná grafomotorika, ale často je třeba se u dítěte zaměřit například na rozvoj jeho sociálních a komunikačních dovedností apod.).

Stejně tak, jak diferencovaně probíhá vzdělávání dítěte běžně v MŠ, by měla diferencovaně probíhat i případná distanční výuka. Za nabídku vzdělávání zodpovídá škola a každý jednotlivý učitel, **ale aktivní musí být především rodič.**

Tady hodně záleží na tom, jak měla škola doposud běžnou spolupráci s rodiči nastavenou. Pokud byla úzká a pravidelná, rodiče budou nabízeným aktivitám v průběhu distančního vzdělávání rozumět, budou je umět realizovat a budou také umět se školou efektivně spolupracovat. Pokud rodiče se školou v tomto směru zvyklí spolupracovat nejsou, mohou vzniknout problémy. Proto je velmi důležité, aby každá škola vedla s rodiči průběžný dialog o prospívání dítěte, jeho rozvoji a učení i o nastavování společných vzdělávacích strategií po celou dobu docházky dítěte do MŠ.

Můžete MŠ poskytnout praktické rady a doporučení, jak distanční vzdělávání zvládnout?

Vzdělávání by mělo probíhat v souladu s RVP PV a ŠVP dané školy, avšak ne

„ I přes minimální podporu ze strany systému některé mateřské školy zvládly pokročilejší formu využívání digitální techniky.

jednotlivých dětí. Není žádoucí zadávat stejné úkoly takto hromadně pouze proto, aby dítě za každou cenu „něco dělalo“. Vždy musí být brán zřetel na dosavadní vývoj, možnosti a potřeby každého jednotlivého dítěte, a to i při zadávání pracovních listů zaměřených například na rozvoj grafomotoriky.

Zvláště v posledním roce předškolního vzdělávání je důležité, aby vzdělávání bylo celkově zaměřeno na **vyrovná-**

nutně v plné míře. Činnosti by měly být **založeny zejména na společných aktivitách dětí a rodičů v domácím prostředí**. Dětem a rodičům by měl být nabídnut výběr činností zaměřených na tvoření, výtvarné aktivity, čtení, povídání, didaktické hry, pohybové aktivity, společný poslech hudby atd. Vzdělávací nabídka může být spojena s činnostmi, které doma dospělí vykonávají a při nichž se dítě naučí

samostatnosti a mnoha dovednostem potřebným pro praktický život (např. vaření, stolování, uklízení, práce na zahradě apod.).

Vzhledem k věku dětí je dostatečující, pokud učitel prostřednictvím domluvené komunikační platformy (případně papírovou formou) předá **tipy na tematicky zaměřené aktivity rodičům jednou týdně**. Do distančního vzdělávání lze děti zapojit tím, že budou samy navrhnout témata, která chtějí prozkoumat a kterým se

mohou děti s rodiči plnit společně ve skupinkách. Komunikace by měla být podporující, vstřícná, motivující k udržení kontaktu a zájmu o vzdělávací aktivity.

Může být distanční vzdělávání pro mateřské školy v nějakém ohledu přínosem?

Především může **posílit partnerství mezi dětmi a rodiči, rodiči a školou**. Přináší příležitost k tomu, aby se jednotliví účastníci vzájemně dozvěděli více

Jakou roli v této situaci hraje zřizovatel? A jak může pomoci? Máte nějaký příklad dobré praxe?

Zřizovatel by měl být se školou v době, kdy se zvažuje či realizuje distanční vzdělávání, samozřejmě v kontaktu. Pro podporu distančního vzdělávání může napomoci zejména **vybavením mateřských škol digitální technikou a kvalitním internetovým připojením**. Také může napomoci při podpoře komunikace a spolupráce s rodiči. Příkladem dobré praxe je třeba zapůjčení IT techniky sociálně slabým rodinám nebo pomoc s distribucí vzdělávacích materiálů do rodin dětí.

” Za nabídku distančního vzdělávání zodpovídá škola/učitel, aktivní ale musí být především rodič.

chtějí věnovat. Děti mohou se svými rodiči zkoumat různá témata v malých skupinkách, kdy každý nejprve zkoumá ve svém prostředí a pak si společně sdělují svá zjištění. Tím může škola podpořit i sociální kontakt mezi dětmi, školou a rodinami.

Je vhodné navrhnout činnosti, které integrují pohybové aktivity a pobyt venku. Děti a rodiče si mohou aktivity **dokumentovat videozáznamy, fotografiemi, hlasovými nahrávkami, kresbami** apod. Vhodné je založit portfolio, které každodenní vzdělávací aktivity dítěte dokládá. Velmi důležité je, aby děti dostávaly k aktivitám, které realizovaly a plnily, od učitele vždy nějakou zpětnou vazbu.

Základem je určitě komunikace se všemi zainteresovanými. Co byste v této oblasti doporučila?

Distanční vzdělávání by mělo být založeno zejména na komunikaci učitele a rodičů a na občasném kontaktu dítěte s paní učitelkou. On-line vzdělávací setkání učitelů a dětí by však **nemělo přesáhnout délku 30 minut jednou až dvakrát týdně**. Dětem mohou chybět kamarádi, proto je vhodné také posilování kontaktů mezi dětmi navzájem, například formou skupinových hovorů v malých skupinkách v počtu tří až pěti dětí i nabízenými aktivitami, které

o svých světech. Přínosem pro partnerství školy a rodiny může být prohloubení a zintenzivnění komunikace rodičů se školou a jejich efektivnější a užší spolupráce. Svoje praktické zkušenosti s distanční výukou mohou pedagogové využít i ve vhodných situacích běžného režimu. Jednou z nich je například poskytování vzdělávací nabídky a zprostředkování on-line kontaktu s vrstevníky dětem v případě jejich dlouhodobé absence.

Dalším příkladem může být i komunikace s rodiči a dětmi, u nichž probíhá plnění povinného předškolního vzdělávání formou individuálního vzdělávání dítěte bez docházky do mateřské školy. V neposlední řadě povinnost poskytovat distanční vzdělávání přiměje předškolní pedagogy rozvíjet svoje digitální dovednosti.

Co byste chtěla vzkázat pedagogům pro podporu jejich práce?

Chtěla bych jim v první řadě za jejich práci upřímně poděkovat. Přála bych jim, aby si i v případě možného distančního vzdělávání udrželi pěkné vztahy a pocit sounáležitosti ve svých kolektivech, s rodiči i s dětmi.

Na jaře 2020 se v tematickém šetření ukázalo, že velká část mateřských škol dokázala **prohloubit zájem rodičů o předškolní vzdělávání** jejich dětí a přispět k pochopení faktu, že mateřské školy nejsou místem pro hlídání dětí, ale vzdělávací institucí, klíčovou pro budoucí vývoj a rozvoj dítěte. Udržení tohoto stavu, kdy prestiž MŠ začala v očích rodičů a tím i v očích naší společnosti stoupat, je velkou výzvou i pro budoucnost. Záleží na každé jednotlivé mateřské škole, jak dokáže tuto výzvu využít. ■

Autorka rozhovoru spolupracuje s redakcí.

PhDr. Irena Borkovcová, MBA

Irena Borkovcová působila jako učitelka i ředitelka MŠ. Od roku 2007 působí na České školní inspekci – nejprve jako školní inspektorka, náměstkyně pro inspekční činnost a metodička, později jako ředitelka Jihomoravského inspektorátu ČŠI.